

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

СЕКЦІЯ 17. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

<i>Харитоновна Тетяна Євгенівна</i> РОЗВИТОК ДИСЦИПЛІН КАФЕДРИ АГРАРНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	716
<i>Гавриш Наталя Степанівна</i> ДОСВІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ В УКРАЇНІ	718
<i>Григор'єва Христина Антонівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРОПРОТЕКЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	720
<i>Годованюк Андрій Йосипович</i> КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ СУДОВОЇ ЮРИСДИКЦІЇ У ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРАХ	722
<i>Заверюха Марина Михайлівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ІНВАЗІЙНИХ ВИДІВ ДЕРЕВ В УКРАЇНІ	724
<i>Канівець Людмила Анатоліївна</i> ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ПРАВА НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ	726
<i>Karakhanian Karuna</i> ELECTRONIC SALE OF LANDS AND RIGHTS TO THEM AS A MANIFESTATION OF DIGITALIZATION OF LAND LEGAL RELATIONS	728
<i>Платонова Євгенія Олегівна</i> ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	730
<i>Валянська Тетяна Петрівна</i> СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПОЗАСУДОВЕ», «ДОСУДОВЕ» ТА «АЛЬТЕРНАТИВНЕ» ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ	732
<i>Слепньова Катерина Вадимівна</i> ПРИНЦИПИ ВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ В УКРАЇНІ	735

СЕКЦІЯ 18. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

<i>Шамша Ігор Володимирович</i> ФІЛОСОФІЯ МЕДІЙНИХ ПРАКТИК: КОНЦЕПТУАЛЬНІ КОНТУРИ	738
<i>Аксьонова Віра Ігорівна, Алексєєнко Анастасія Андріївна</i> ВПЛИВ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА АНТРОПОЛОГІЗАЦІЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУПЕРЕЧЛИВИХ АСПЕКТІВ ТЕХНОГЕННОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	740
<i>Єременко Олександр Михайлович</i> ПРИНЦИПИ СПОЛУЧУВАНOSTІ ПОЗИЦІЙ В ЦІЛІСНОМУ ФІЛОСОФСЬКОМУ СВІТОГЛЯДІ	742
<i>Smaznova Iryna</i> LAW & FORGIVENESS	744
<i>Капустіна Надія Борисівна</i> ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР: КОНФЛІКТОГЕННИЙ АСПЕКТ	746
<i>Крижановська Тетяна Олександрівна</i> ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ДЖ. РОУЛЗА	749
<i>Токар Людмила Вікторівна</i> КІЛЬКІСНИЙ ВИРАЗ КВАНТОРІВ ІСНУВАННЯ. АНАЛІЗ АСПЕКТІВ ЗАВДАНЬ ТЗНК	751
<i>Котовська Анастасія Вікторівна</i> ВПЛИВ АГНОТОЛОГІЇ НА РОЗВИТОК ПРАВОВИХ СИСТЕМ	753

СЕКЦІЯ 19. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

<i>Кормич Людмила Іванівна, Краснопольська Тетяна Миколаївна</i> БРЕНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ	756
<i>Вітман Костянтин Миколайович</i> ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ ГЕОПОЛІТИЧНИХ АВТОКРАТИЧНИХ ЦЕНТРІВ НА ЕТНОПОЛІТИЧНУ СФЕРУ КАЗАХСТАНУ	758
<i>Мамонтова Елла Вікторівна</i> ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ	760
<i>Завгородня Юлія Володимирівна</i> СУЧАСНА АДАПТАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ У КІБЕРПРОСТІР	763

тові умови) етнополітику націє- та державотворення, яка полягала у формуванні нації, підвищенні статусу та популяризації державної мови, дерусифікації цієї пострадянської держави.

Список використаних джерел

1. Саутъонков В. М. Міжнародний вимір авторитаризму: модель та форми співпраці недемократичних держав. *Політикус*. 2022. Вип. 4. С. 119–124.
2. Солонина Є. Казахстан, протести і Росія: що призвело до заворушень і які наслідки вони матимуть? *Радіо Свобода*. 6 січня 2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/kazakhstan-rossiya-asia-protesty-naslidy/31641258.html>
3. Сидоренко В. Під декораціями імперії Тан: Китай і Центральна Азія взяли курс на зближення. *Укрінформ*. URL: <https://bit.ly/3U9Wk16>
4. Sarmurzin Y., Amanzhol N., Toleubayeva K., Zhunusova M., Amanova A., Abiy A. Challenging aspects of Kazakhstan's trilingual education policy: evidence from a literature review. *Asia Pacific Education Review*. 2023. 24 Jan. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12564-023-09823-7#citeas>
5. Kambatyrova A. Parents' language ideologies in the context of trilingual education policy in Kazakhstan. *International Journal of Multilingualism*. 2022. URL: <https://bit.ly/3PZwXwh>
6. Schulz D. Writing a New Future: Kazakhstan's Language Reforms. *CPC – Caspian Policy Center*. URL: <https://caspianpolicy.com/research/security-and-politics-program-spp/writing-a-new-future-kazakhstans-language-reforms-13235>.
7. Diplomatic platform «C5+1». *U. S. Department of State*. URL: <https://bit.ly/3PJhgJB>

Ключові слова: політичні режими, геополітичні лідери, автократичні центри, етнополітична сфера, етнополітика.

Keywords: political regimes, geopolitical leaders, autocratic centers, ethnopolitical sphere, ethnopolitics.

Мамонтова Елла Вікторівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри політичних теорій, доктор політичних наук, професор*

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ

Становлення України як повноправного учасника світового співтовариства відбувалося в складних умовах системної трансформації суспільства, розривом з тоталітарними практиками в економічній, соціальній, культурно-духовній та політико-управлінській сферах. Щодо зовнішніх впливів, то вони також не сприяли легкому переходу «республіки рад» до демократичної, правової, соціальної держави. Поразка СРСР у «холодній війні» і Білівіжська угода 1991 р., декларація «кінця історії» та попередження щодо «зіткнення цивілізацій», невизначеність геополітичної картини світу та мінлива економічна кон'юнктура, – все це формувало коло обставин, в яких починався шлях України до Європи як цивілізаційного проекту, ціннісного орієнтиру та політичного утворення. А оскільки реалізація цього шляху вбачається як євроінтеграційний процес, цілком виправдано розглянути його основні етапи через призму взаємин України з Європейським Союзом.

Вперше на офіційному рівні намір України розбудовувати відносини з Європейським Союзом був проголошений 2 липня 1993 року у Постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України». Але відправним пунктом початку процесу встановлення відносин України з Європою повною мірою варто вважати визнання незалежності України ЄС, яке відбулося у грудні 1991 року, «коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як представник головуєчої в ЄС країни, у своєму листі від імені Європейського Союзу офіційно визнав незалежність України» [1].

Однак сама траєкторія відносин України з ЄС не була простою та поступальною. Її характеризують коливання між інтенсифікацією та гальмуванням, суперечливість між вибором геополітичних пріоритетів, проблемність і драматизм. У цьому зв'язку варто погодитись зі словами Ю. Якименко: «Образно кажучи, у відносинах Україна – ЄС віддзеркалювалися проблеми і особливості історичного розвитку зовнішньої і внутрішньої української політики» [2, с. 282].

Ми пропонуємо виділити такі три етапи процесу реалізації євроінтеграційних прагнень України:

- Етап співробітництва і партнерства (1991–2014 рр.).
- Етап політичної асоціації і економічної інтеграції (з 2014 – 2021 рр.).
- Етап військово-політичного співробітництва (2022 р. – по нині).

На першому етапі «налагоджується системний політичний діалог, створюється комплекс партнерських відносин у різних сферах, будуються договірно-правові засади співробітництва, триває поступове утвердження євроінтеграційного курсу України» [2, с. 283]. Серед найбільш значущих кроків молодой незалежної країни з визначення і вдосконалення євроінтеграційного курсу слід виокремити декілька програмних документів. Це: Постанова Верховної Ради «Про Основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р.; Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, затверджена Указом Президента України від 11 червня 1998р.; Програма інтеграції України до Європейського Союзу, схвалена Указом Президента від 14 вересня 2000 р.; Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010р.

Паралельно з програмно-стратегічним закріпленням євроінтеграційного курсу в цей період формувалися і договірно-правові та організаційні засади партнерства Україна з ЄС. У 1994 р. було укладено Угоду про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. У грудні 1999 року було оприлюднено «Спільну стратегію ЄС щодо України», яка засвідчила встановлення стратегічного партнерства між ними. У 2003–2004 роках з ініціативи ЄС було розроблено концепцію та прийнято т. зв. «Європейську політику сусідства (ЄПС), що передбачає забезпечення стабільності та миру, а також розвиток співпраці із сусідніми країнами. Україна приєдналась до цієї ініціативи у травні 2004 р. У її рамках було прийнято «План дій Україна-ЄС».

Втім, зазначимо, що усі вищезгадані кроки здійснювались на тлі т. зв. багатовекторності у зовнішній політиці України. Однак «Помаранчева революція 2005 р., підтримана лідерами ЄС, завершила складний період зовнішньополітичної невизначеності, проголосила прозахідний курс України і надала потужний імпульс подальшій євроінтеграції.

5 березня 2007 р. розпочався переговорний процес щодо укладення нового базового договору між Україною та ЄС (Угоди про асоціацію). Складні переговори тривали майже п'ять років: у березні 2012 р. текст Угоди було парафровано.

Важливою віхою на шляху розбудови партнерських відносин України стала ініціатива ЄС зі Східного партнерства (2009 р.). Втім, не зважаючи на поширення форматів співпраці, дана програма також не передбачала перспектив членства в ЄС для жодного з учасників. Така невизначеність сприяла посиленню проросійських орієнтацій у зовнішній політиці України, що з особливою наочністю проявились під час президенства В. Януковича (2010–2014 рр.).

Кульмінацією повороту України до євразійської моделі транзиту стало призупинення урядом М. Азарова процесу підготовки до укладання Угоди про асоціацію, і остаточна відмова В. Януковича від підписання документу на Вільнюському саміті Східного партнерства 29 листопада 2013 р. Таке рішення здетонувало масштабні акції протесту, які переросли у Революцію гідності, яка проставила остаточну крапку на складному невизначеному періоді відносин Києва та Брюсселя, і визначила курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію.

Другий етап процесу реалізації євроінтеграційних прагнень України (2014–2021 рр.) визначається системоутворюючими зрушеннями у державотворчому процесі України, початком

протистояння російській агресії, остаточним утвердженням незворотності євроінтеграційного курсу України, переходом партнерської взаємодії України з ЄС на якісно новий рівень, закріплений «Угодою про асоціацію» (2017).

В складний час своєї історії Україна отримала відчутну консолідовану системну підтримку з боку європейського співтовариства, яке, зіткнувшись з оновленим потужним інструментарієм гібридної агресії Росії, спрямованої на дестабілізацію внутрішньо-політичної ситуації у окремих країнах, дискредитацію системи управління ЄС, розмивання базових європейських ідеалів та цінностей, активізацію право-радикальних рухів та формування проросійського лобі в правлячих колах країн – членів ЄС, одностайно продемонструвало солідарність з Україною, підтримку її територіальної цілісності, незалежності та суверенітету. «Європейський Союз: не визнав анексію Криму, засудив російську інтервенцію на Донбасі; надав фінансово-економічну, матеріально-технічну допомогу Україні; запровадив проти Росії різноманітні політичні та економічні санкції; ініціював переговорний процес для зупинення війни на Сході України» [2, с. 292].

Серед ключових договірно-правових та організаційних ініціатив другого етапу євроінтеграційного процесу, перш за все слід назвати підписання та ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2017).

Виконання Угоди забезпечило вихід україно-європейського співробітництва на новий системний рівень, сприяло розвитку економіки в вільній торгівлі, сформувало підґрунтя імплементації європейських стандартів у всіх сферах суспільного життя (законодавстві, економіці, торгівлі, транспорті, енергетиці, екології, освіті, державному управлінні, у сфері електронних комунікацій тощо).

Безумовно, не тільки співробітництво в рамках Угоди про асоціацію забезпечило прогрес України на євроінтеграційному шляху. У цьому зв'язку варто згадати й інші європейські ініціативи та кроки українського керівництва. Це, зокрема: впровадження безвізового режиму для українських громадян для поїздок до країн ЄС (набув чинності 11 червня 2017р.); внесення змін до Закону «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», якими закріплено курс України на вступ до ЄС і НАТО (червень 2017 р.); зміни до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС і НАТО (7 лютого 2019 р.).

Третій етап співробітництва України та ЄС, яке можна охарактеризувати як військово-політичне, розпочато у 2022 р. Саме повномасштабна російська агресія примусила європейські еліти переглянути інтеграційну політику ЄС щодо України. Українське суспільство отримало з боку європейців безпрецедентну гуманітарну, економічну та військову підтримку. Ключовими подіями цього етапу стали отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС (червень 2022 р.), офіційна рекомендація Єврокомісії почати переговори про вступ України до ЄС (8 листопада 2023 р.) та офіційне вирішення Ради Європейського Союзу розпочати переговори щодо вступу України до ЄС. А вже 1 лютого 2024 року ЄС офіційно схвалив пакет фінансової допомоги на 50 мільярдів євро, що стало додатковим поштовхом для системних реформ в Україні у рамках євроінтеграційного треку. Дані кроки можуть розглядатись як беззаперечна підтримка Європейського співтовариства Української державності та акт солідаризації з українським народом у боротьбі з російським агресором.

Список використаних джерел

1. Історія становлення відносин Україна–ЄС. URL: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>
2. Україна: 30 років на європейському шляху / Ю. Якименко [та ін.] ; Укр. центр екон. і політ. дослідж. ім. Олександра Разумкова. Київ : Заповіт, 2021. 392 с.

Ключові слова: євроінтеграція, Україна, ЄС, стратегія, співпраця.

Keywords: European integration, Ukraine, EU, strategy, cooperation.